

PRIPOMBE K POSKUSNEMU SNOPIČU
SLOVARJA STARE KNJIŽNE PREKMURŠČINE: PREDSTAVLJANJE OBLIK

1 Količina in razporeditev podatkov o oblikovni podobi besedja.

1.1 V uvodu je na str. 9 rečeno, da »končnica, ki je navedena za geselsko besedo, uvršča to v ustrezni sklanjatveni in spregatveni vzorec stare knjižne prekmurščine«. V uvodu bi zato kazalo podati te osnovne vzorce, v zaglavju pa navesti le posebnosti: odmike od osnovnih paradigem ali variantne oblike.

1.1.1 Tako sta npr. v zaglavju pri *artikulus* relevantni obliki *Articulusje* in *Articulusi* zaradi podatka, da sta v I mn. izkazani končnici *-i* in *-je*. Če je iz izpisov razvidna tudi njuna pogostnost in razvrstitev (po avtorjih in v času), bi bilo zelo koristno navesti tudi ta podatek (podobno kot citirani primeri ob *bátrivitel* kažejo razvrstitev oblikoglasnih variant *batrivittel/batriviteo*). Nerelevantni sta pri istem geslu obliki *Articulus* in *articuluſſe*. Ob neselektivnem navajanju se posebnosti izgubijo v množici regularnih primerov; npr. dvojno obliko v M mn. samostalnika *čas* (v *csaszaj/po csaszih*) v množici ostalih, čisto regularnih primerov komaj opazimo; zanimivo pa bi bilo izvedeti kaj o razširjenosti in razvrstitvi ene in druge končnice.

1.1.2 Bolj izborno navajanje oblik bi rešilo tudi problem z njihovim prepoznavanjem. Domnevamo lahko (čeprav to iz povedanega ni gotovo), da so pri geslih z zaglavjem navedene vse izkazane oblike. Vendar pa iz gradiva večinoma ni bilo moč dobiti celotnih paradigem, zato so tudi spiski v zaglavju nepopolni; tako so oblike brez oznak kljub »[razporeditvi] v klasičnem slovničnem zaporedju« dostikrat težko prepoznavne, še zlasti, ko manjka večina paradigme. Avtor po lastni presoji ponekod sicer navaja oblikoslovne oznake, vendar nedosledno. Ko bi bile izmed oblik navedene samo posebnosti, bi bile te oznake lahko ob vsakem primeru, s čimer bi se nejasnostim in nedoslednostim izognili.

1.2 Če gre za zaglavje »z oblikoslovnimi podatki«, kot se trdi v uvodu na str. 9, ni potrebno ponazarjanje vseh pojavnih (tudi pisnih) oblik določene iztočnice – to verjetno sodi v ponazarjalno gradivo. Tako pa je v tem delu veliko preobilnosti, ki jo ustvarjajo ne le pričakovane oblike, ampak zlasti več primerov iste oblike, ki se razlikujejo samo v zapisu (najpogosteje sičnikov/šumevcev in sredinskih samoglasnikov, kar je razvidno iz preglednice črkovnih znamenj in ustreznih glasov v uvodu). V uvodu je sicer rečeno, da so pri močnejše zastopanih primerih navedeni po trije izpisi: najstarejši, najznačilnejši za pisca (kar je nejasno, za katerega) in najmlajši, vendar je pri nekaterih geslih teh ponazoritev še več; prim. *betežnik* (kar štirje primeri za redni T mn.), *človějsvo* (T ed. s štirimi ponazoritvami), *Jězuš Kristuš* (I ed. z osmimi ponazoritvami) ipd. V bistvu zaglavje bolj prikazuje vse pisne različice določene besede; a v uvodu ni nič rečeno o tem, če se v slovarju podajajo tudi vse pisne različice posameznih oblik in kaj je s primeri s po manj kot petimi izpisi. Navajanje oblik, odvisno od količine gradiva in ne od njegove oblikoslovne relevantnosti (zaglavje z oblikoslovnimi podatki imajo daljša gesla, tista s po več kot petimi izpisi), je morda smiselno in prikladno merilo za sestavljalca, ne pa tudi za uporabnika slovarja. Vsekakor bi bilo treba natančneje predstaviti merilo izbora navajanih oblik (pa tudi ponazarjalnega gradiva), da bi uporabnik natančno vedel, s kolikšnim deležem razpolaga pri pogostih besedah in ali ima pri redkih opraviti z vsemi pojavnimi oblikami.

1.2.2 Posebno negospodarno je navajanje vseh izpričanih oblik pri (dovolj pogosto izpričanih) glagolih; za zložene oblike bi bilo dovolj navesti opisni deležnik na *-l* oz. na *-n/-t*, inventar teh oblik in nekaj preprostih pravil za tvorbo pa bi lahko podali v uvodu. Po drugi strani pa manjkajo podatki za zgodovinsko ali narečno razločevalne oblike pri manj pogostih (?) glagolih. Tako npr. ni jasna oblikoslovna podoba glagola *betegüvati*, saj so si podani podatki prav nasprotujoči: za iztočnico navedeni končaj *-üjem* naj bi jo uvrščal v ustrezni spregatveni vzorec (ki ga ne poznamo), a domnevamo, da se pripona *-üva-* v vsej sedanjiški

paradigmi premenjuje z *-üje-*, v ponazarjalnem gradivu (zaglavja ni) pa je samo primer z nespremenjenim *-üva-* (*betegüvajo*).

2 Stalne besedne zveze kot iztočnice. – Primeri kot *dvëjgübëj*, *Jëzëuš Kristuš*, *jëzero jezër*, *táhüiti*, *tá nositi* so stalne besedne zveze in bi jih bilo bolje podati znotraj geselskega članka v frazeološkem gnezdu, in ne kot iztočnice ali podiztočnice. Izjema so po nemščini kalkirani glagoli (in njihove izpeljanke) v zvezi s smernim prislovom, ki pomensko bodisi modificira glagol kot predpona ali pa je pomensko prazna prvina (*doli spadnoti*, *doli spadnenje*). V teh in še nekaterih drugih primerih (npr. pri prislovih *po çasi*, *ob enim*) bi moral slovaropisec postaviti jasno načelo pisanja skupaj oz. narazen. Odsotnost tega merila v predstavljenem gradivu gre verjetno pripisati dejstvu, da se je avtor hotel držati pisnih navad starih piscev; vendar bi veljalo pisavo tudi v tem poenotiti – tako kot je bilo to storjeno še za marsikaj drugega (npr. raznovrstno zapisovanje nekaterih glasov, naglasa ipd.) in pisati besede (razen tistih s prostimi morfemi) skupaj in besedne zveze narazen. Kot že zgoraj omenjeno, predstavitev vseh pojavnih oblik določene besede (tudi pisnih) sodi v ponazarjalno gradivo.

3 Izostri bi bilo treba tudi merilo, kaj so različne besede in kaj le različne pojavne oblike iste besede: *Azija* in *Ažija* sta gotovo ista beseda z različno glasovno uresničitvijo zaradi različnega vira ali poti prevzetja, in ju zato ne gre navajati kot dve iztočnici. Pod eno iztočnico sodita tudi *sprotolëjtje* in *sprotlëjtje* (morda tudi *spròtolje?*), ker je drugo le reducirana varianta prvega; ali *hasnoti* in *hasniti* z variantno pripono.

4 Pri besedah, ki imajo enak pomenski obeg kakor vzporednica v slovenskem knjižnem jeziku, so pomenske razlage večinoma kot v SSKJ; namenjene so za razmejevanje pomenov posamezne iztočnice, kakor se le-ti kažejo v ponazarjalnem gradivu, vendar včasih to nalogo le slabo opravljajo (prim. pomenske razlage besed *čas*, *dugovanje*, *erci*).

Marta Pirnat-Greenberg
Filozofska fakulteta, Ljubljana

TEORETIČNO ZANIMIVA KNJIGA IZ FRAZELOGIJE*

Čeprav sta od izida tu obravnavane monografije minili že skoraj dve leti, so v njej izbrani pristop in predlagane rešitve še vedno aktualne in vsaj za jezikoslovje v Jugoslaviji nove. Pomembno je tudi, da se je avtorica lotila najboljšejšega frazeološkega gradiva v vsakem jeziku, to je glagolsko-samostalniških frazeologemov.

V uvodnem delu (11–31) so predstavljene izhodiščne postavke o jezikovnih enotah, ki so predmet obravnave. Vprašanja, ali frazeologemi so samostojne in od drugih ločene jezikovne enote, niti ne razrešuje niti si ga (več) ne zastavlja.

To je mogoče tudi razlog za izbor ustaljenega, že kar tradicionalnega poimenovanja te enote kot frazeologizem (z enakim statusom v srbohrvaškem jezikoslovju, kot ga ima v slovenskem frazeologem), ne pa v smislu uvrščenosti te enote v jezikovni sistem še vedno nekoliko problematičnega in v frazeološki znanstveni literaturi rahlo boječe rabljenega izraza frazem, čeprav ga med drugimi (idiom, idiomatska fraza, ustaljena fraza/obrat) omenja kot možnega. Deloma kaže njeno odločitev raba izraza

*Dragana Mršević-Radović, Frazeološke glagolsko-imeničke sintagme u savremenom srpsko-hrvatskom jeziku. Beograd 1987. Izdala Filološka fakulteta beogradske univerze v zb. Monografije, 60. knjiga, 163 str., A5. Na koncu je dodan pregled frazeoloških enot (149–156) in obsežen seznam literature (157–163), v glavnem frazeološke.